

Arkajalasta tulee lopulta aina metsän valtias

Vaatus: Kuusen pitäisi olla koivun asemasta Suomen kansallispuu

MATTI KUUSELA
RAINE LEHTORANTA, KUVAT
Aamulehti

**Luonnossa
8/10**

Aamulehden ja Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin juttusarja esittelee kymmenessä osassa luonnon monimuotoisuutta.

Kerran kuussa tutustutaan asiantuntijan johdolla ajankohtaiseen ilmiöön. Nyt vuorossa on kuusi. Asiantuntija on Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin aluesihteri Anni Kytömäki.

Sarjan aiemmat osat on julkaistu 1.4., 1.5., 2.7., 31.7., 12.9., 9.10. ja 18.11.

Onko olohuoneen hikinen nurkka kunnias paikka metsäkuusen kuolla?

– Se on kimurantti kysymys, vastaa Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin aluesihteri Anni Kytömäki.

– Onhan jotenkin julmaa, että nuoren kuusen elämä katkaistaan alkuunsa. Kuusen viemien kotiin kertoo kuitenkin, että ihmiset pohjimiltaan näkevät kuusessa jotain syväkdyttävää.

Kytömäki on löytänyt **Topeliuksen** unhoon jääneen joululaulun, jossa pohditaan realistisesti joulukuusen kovaa kohtaloa.

– Runossa kuusi päätyy lopulta itse siihen, että vaikka kuinka on ikävä oravaa, peippoa ja korpimaata, niin kaikkein tärkeintä on tuottaa iloa lapsille.

– Runon on kuitenkin kirjoittanut ihminen, muistuttaa Kytömäki.

Kitsas tuulelle

No hyvä. Kuusten omia runoja ja kannanottoja odotellessa pysyttelään Topeliuksen kannassa: joulukuusen kotiin kantaminen ei ole pohjimiltaan tuomittava, vaan ilahduttava teko.

Vaitonaisia ovat myös ne kuuset, joiden ohitse lumisessa metsässä juuri harpomme. Vain havujen kevyt humina kommentoi vaivalloista kulkua kohti Iittalan isoa kuusta.

– Kuusi ottaa tuulen kitsaasti vastaan. Kuuset eivät huoju samalla tavalla kuin vaikkapa männyn, sanoo Kytömäki.

– Tuuli saa otteen kuusesta vaivihkaa. Se tunkeutuu havujen alle ja neulasten väliin.

Oravat, käävät, linnut, kuoriaiset, sienet. Kaikki ne pitävät kuusesta. Ja tietysti palokärki.

Anni Kytömäki Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin aluesihteri

Kohta näyttää siltä kuin kuusi tanssisi.

Metsän idea

Kytömäen mielestä kuusella on aivan suotta huono maine ihmisten keskuudessa.

– Käsketään suksia kuuseen, puhutaan synkistä korvista, suree Kytömäki.

Kuuset ovat saaneet toimia myös hautausmaiden vaiteliaina vartijoina.

– Muinoin oli tapana, että hautajaissaatto pysähtyi ison kuusen eteen. Siihen kaiverrettiin vainajan nimikirjaimet ja syntymä- ja kuolin aika. Kun vainaja sitten yöllä lähti kummillemaan, hän huomasi kuusesta, että olikin kuollut. Ja palasi kilpisti hautaansa.

Vainajia vartioivia kuusia kutsuttiin karsikkokuusiksi – niiden runko piti karsia nimikirjaimien takia.

– Minusta metsä ei kuitenkaan ole oikea metsä ilman kuusia, miettii Kytömäki.

– Salaperäisyys on metsän idea. Ja juuri kuuset muuttavat metsät salaperäisiksi, satumaisiksi. Niiden lävitse ei näe, pitää kuvitella, mitä edessä ja takana on.

Kytömäki olisikin valmis vaihtamaan Suomen kansallispuun.

– Metsäkuusi sopisi siihen hommaan rauduskoivua paremmin.

Kuusen tarina

Kuuset tulivat Suomeen 6000 vuotta sitten idästä. Aikansa ne lymyivät rajalla, kunnes lähtivät Ilomantsin kohdalta hiipi-mään kohti länttä.

Levittäytyminen Pirkanmaalle vei tuhat vuotta, Ahvenanmaalle kuuset kotiutuivat 2000 vuotta sitten.

Kuusi on nuorena melkoinen arkajalka. Se ei kestä kylmää eikä pysty elämään ilman lehtipuiden tuomaa suojaa.

Kun kuusi pääsee vauhtiin, sitä ei pysäytä mikään. Vähitellen valorohmu ottaa paikkansa metsikön suverenina valtiana.

– Suomen oloissa useimmista metsistä tulee lopulta kuusivaltaisia, tietää Kytömäki.

– Kuusten alla valoa on yleensä niin vähän, että muut puut eivät helposti pääse taimettumaan. Se on kuitenkin luonnollinen ja hienovarainen kehityskulku, ei kuusia pidä sen takia tuomita, puolustele Kytömäki.

Suosittu puu

Vaikka ihmiset eivät kuusta suuresti arvosta, on se kovasti suosittu koti metsänväen keskuudessa.

– Oravat, käävät, linnut, kuoriaiset, sienet. Kaikki ne pitävät kuusesta. Ja tietysti palokärki. Kuusen kaarna on ohutta, sen läpi pääsee helposti kiinni toukkiin ja muurahaisiin, tietää Kytömäki.

– Tässäkin kuusikossa kuuluu koko ajan tiaisten yhteysääniä. Kuusitiais, töyhtötiaiset ja hömöttiäiset muodostavat talvella kiltoja. Ne liikkuvat porukassa, saavat siten paremmin turvaa petojta vastaan.

Ja tuuhea kuusi on paras mahdollinen piilopaikka.

Pohjantähteen

Äkkiä tulee varjoisaa. Se tarkoittaa sitä, että olemme perillä; edessä kohoaa korkeuksiin jättimäinen kuusi, jonka oksat pimentävät puoli taivasta.

Paljonko kunnianarvoisalla kuusella lienee ikää?

– Tämä näyttää vielä kasvavan, eli se ei ole edes 200-vuotias. Olisiko siinä 150-vuotias, miettii Kytömäki.

Iittalan kuusi ei ole hirmuisen pitkä, mutta sitäkin leveämpi. Otamme mittanauhamme ja kiedomme sen puun ympärille.

Kelpo tulos: 345 senttiä.

– Suomessa on mitattu yli nelimetrisenkin ympärysmitta.

Juuri kuuset muuttavat metsät salaperäisiksi, satumaisiksi. Niiden lävitse ei näe.

Mutta on tämä silti suurin mitä olen nähnyt.

Vanhat oksat näyttävät lahoilta, mutta Kytömäkeä se ei häitää. Hetkessä hän on nousnut korkealle kuusen syleilyyn ja alkaa hyrällä Aleksis Kiven *Oravan laula*.

– *Laulu oravalle* on itse asiassa laulu kuuselle, Kytömäki väittää korkeuksista.

– Havu-oksen rauhanviiri, keinuva kehtolinna, kuusen armaan kuusen äitin rinta, Metsolan kantele. Kauniimmin ei metsää voi enää kuvata, huikkaa Kytömäki ennen kuin katoaa lo-pullisesti korkeuksiin.

Vanha kansa tietää, että kuusi on maailman akseli. Sitä pitkin pääsee kiipeämään Pohjantähteen asti.

Anni Kytömäki kiipesi ketterästi noin 150-vuotiaaseen kuusivanhukseen ja löysi sen alaoksilta riukukääpää.

Rosoinen riukukääpä kasvaa vanhassa metsässä.

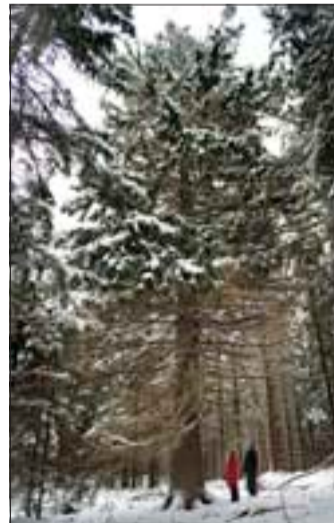

Kuusen alkku ja oravanmarja miettivät, miten talvesta selviävät.

Fakta

Metsäkuusi

Kuusi on Suomen toiseksi yleisin puulaji männyn jälkeen. Suomen puista 36 prosenttia on kuusia, 44 mäntyä. Suomen pisin eli 45-metrinen kuusi kasvaa Muuramessa. Maan paksuimman kuusen ympärysmitta on 460 senttiä. **Kuusi** voi elää 400-vuotiaaksi. **Tiheän** puuaineen takia kuusesta tehdään soittimia. **Kahden** metrin korkuisessa joulukuudessa voi olla jopa 50 000 neulasta. **Pirkanmaalla** kuusia on 2000-luvulla useina vuosina hakattu yli kestävyysrajan eli otettu metsistä enemmän kuin sitä vuosittain kasvaa.

On se komea. Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin aluesihteri Anni Kytömäki ja toimittaja Matti Kuusela kyselevät Iittalan vanhan kuusen kuulumisia Kalvolassa.

Piru ja kuusi

Piru pyysi Jumalalta tarvitteensa puuta.

Jumala sanoi:
– Valitse metsästä sellainen puu, mikä ei ole suora eikä väärä eikä keskeltä keverä.

Piru etsi suot ja saaret, maat ja mannat ja hoki:

– Tuo on suora, tuo on väärä, tuo on keskeltä keverä.

Kuusen runkoa ei piru voinut sivulta eikä juurelta nähdä, oliko se suora vai väärä. Siksi se nousi kuusen latvaan ja laskei alas reisivillä tunteakseen puun laadun.

Silloin kuusen oksat taipuivat alaspiin eivätkä ole sen jälkeen nousseet, ainakaan korpikuudessa.

Toimittajien pitää hankkia tiedot hienotunteisesti

HEIDI EKDAHL
STT, Helsinki

Avoimuus, uskottavuus ja hienotunteisuus korostuvat, kun Julkisen sanan neuvoston (JSN) uudistamat toimittajien työtä ohjaavat eettiset ohjeet tulevat voimaan ensi vuoden alussa.

– Journalistinen prosessi on tehtävä yleisölle avoimemmaksi, sanoo JSN:n kannattajajyhdistyksen puheenjohtaja Riitta Pihlajamäki.

Käytännössä lukijan on tiedettävä, miten juttu on tehty. Esimerkiksi jos yhteiskunnallisesti merkittävien tietojen julkaisusta seuraa erit-

kun se antoi Ylelle vapauttavan päätöksen pääministeri Matti Vanhasta koskevasta niin sanotusta lautakasautisoinnista. Kriittikistä on opittu, ja se näkyy sekä uusissa ohjeissa että neuvostossa.

Myös Jokelan ja Kauha-joen koulusurmat ovat pakkaneet pohtimaan toimittajakunnan etiikkaa. Uudet ohjeet pyrkivät takaamaan paremman suojan haasteltaville. Aiemmin riitti, että toimittaja noudatti uutisoimissa hienotunteisuutta. Nyt neuvosto edellyttää, että myös tietojen hankinnassa ollaan hienotunteisia.

Jos tiedotusväline on neuvoston mielestä rikkonut hyvää journalistista tapaa, sille annetaan huomautus. Päätös on julkaistava toimituksen verkkosivuilla heti ja kokonaan. Lehteen riittää uutinen päätöksestä.

Yleisölle lisää valtaa

Samalla JSN julkisti uudet jäsenensä. Neuvostoon tulee yksi maallikkajäsen lisää, ja neuvoston koko kasvaa 12:een.

Kun uusia yleisön edustajia haettiin syksyllä, kuka tahansa saattoi hakea journalistikuntaa ohjaavan itsesääntelyelimen jäseneksi.

Hakemuksia tuli 750 ympäri Suomea. Lopulta kolme heistä valittiin.

Valituiksi tulivat sananvapaudesta väitellyt professori **Lüsa Nieminen**, 55, Helsingistä, lääkäri **Ulla Ahlmén-Laiho**, 26, Raisiosta ja eversti **Jukka Ahlberg**, 46, Seinäjoelta. Yleisön edustaja, yrittäjä **Titta Sinisalo**, 34, Helsingistä jatkaa neuvostossa edelleen. Kaikille uusille maallikkajäsenille valittiin myös varajäsenet.

Taustalla on huoli

journalismin uskottavuudesta.

Risto Uimonen Julkisen sanan neuvoston puheenjohtaja

täin kielteistä julkisuutta, lukijalle on uusien ohjeiden mukaan kerrottava, miten nimettömän lähteen ja siltä hankittujen tietojen luotettavuus on varmistettu.

Jatkossa toimittajan on myös korjattava verkossa virheet heti. Totuuden mukaiseen tiedonvälitykseen ei ainoastaan pyritä, vaan toimittajalla on siihen erityinen velvollisuus.

– Taustalla on huoli journalismin uskottavuudesta, sanoo neuvoston puheenjohtaja Risto Uimonen.

Muutostarpeen taustalla on myös journalismin siirtymisen verkkoon ja Julkisen sanan neuvostoon kohdistunut kritiikki.

Vuosi sitten JSN joutui kovan arvostelun kohteeksi,

Toimi näin

Jos media kohtelee kaltoin

Ota yhteys toimitukseen. **Kerro tarkasti**, missä kohdalla jutussa on virhe. **Älä lyttää** koko juttua – kerro täsmällisesti, mikä jutussa harmittaa. **Muista**, että jutun sävyyn tai tyyliin ei voi puuttua.

Henkilöllä tai yhteisöllä on oikeus saada virheellinen tieto oikaistuksi.

Yksityinen henkilö voi kirjoittaa vastineen, jos sille on perusteita. **Päätoimittajalla** on velvollisuus avustaa vastineen kirjoittamisessa.

Jos mikään ei auta, kantele JSN:ään.

Unohda käräjät, se tulee todennäköisesti kalliiksi.

Lyhyesti

Oriveden leirintäalue asunnoille

KAAVOITUS. Oriveden Säynäniemen leirintäalueen kaavavalmistelu vakinaiseen asumiseen on alkanut. Pinta-alaltaan 4,7 hehtaarin alueelle on luonnosversiossa merkitty seitsemän tonttia.

Leirintäalue on ollut kaupungin hoidettavana kesät 2008–2010. Perusteen muutokselle on toiminnan tappiollisuus. Parhaana kuukautena, heinäkuussa, Säynäniemessä kävi viime vuonna 1500 asiakasta. Tappiota on tullut noin 15 000 euroa vuodessa.

Rakennukset ovat vanhoja, eivätkä vastaa nykyajan vaatimuksia.

Säynäniemi jatkaa leirintäalueena vielä ensi kesän, koska kaavavalmistelun aikataulusta ei ole varmaa tietoa. AAMULEHTI

Henna Ruostila Juupajoen nuorisosihteeriksi

VALINTA. Henna Ruostila Tampereelta on valittu Juupajoen nuorisosihteeriksi. Sivustautakunta sai toimeen 16 hakemusta.

Ruostila on jo hoitanut tointa noin kolme vuotta, ja nyt hän jatkaa vakinaisena ensi vuoden alusta. Myös toimen nimi on muuttunut

nuorisosihteeriksi. AAMULEHTI

Neljä autoa ja viisi ihmistä kolarissa

TÖRMÄILY. Kolme henkilöautoa ja pakettiauto joutuivat kolarin Kiikoisissa Satakunnassa perjantaina. Autoissa oli yhteensä viisi ihmistä, jotka vietiin terveyskeskukseen tarkastettaviksi.

Pelastuslaitoksen mukaan kenenkään vammaut eivät ole vakavia.

Onnettomuus sattui kantatie 44:llä hieman kello 16:n jälkeen. Yksi autoista lähti heittelemään liukkaalla kelillä. STT/KIIKOINEN

Turkisvaatteista löytyi haitallisia kemikaaleja

HAITTA-AINEET. Eläinsuojelujärjestöjen mukaan turkisvaatteissa on myrkyllisiä kemikaaleja. Suomen Animalia kertoo Bremenin ympäristöinstiutin analysoineen Saksassa myynnissä olleita turkisvaatteita ja -asusteita ja löytäneen niistä useita myrkykkyä.

Turkinäytteet oli tuonut analysoitavaksi kansainvälinen eläinsuojelujärjestö Vier Pftoten. Yleisin löydetty haitallinen aine oli formaldehydi. STT/HELSINKI